Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייז'
בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס
ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ' 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייםאל וואכענטליך
זאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטעט
פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציאהריג 10 גולד.— קר. ע. וו.
האלביאהריג 5 גולד.— קר. ע. וו.
פירטעליאהר. 2 גולד.50 קר. ע. וו.
פיר'ס אויסלאנד
גאנציאהריג 11 גולד.— קר' ע' וו'
האלביאהריג 5 גולד.50 קר' ע' וו'
פירטעליאהר' 2 גולד.45 קר' ע' וו'

Nr. 111, דרייצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, פרייטאג כט אלול ה.תרמ"א. — Pest, den 23. September 1881.

ריקבליק
אויף דאס אבגעלויפענע יאהר ה.תרמ"א.

מיט היינטיגעם טאגע ענדעט דאס יאהר „ה.תרמ"א", אונד שאן היינטע אבענד בעגיננט דאס יאהר „ה.תרמ"ב". מאגע אונס נון דאס נייע יאהר מעהר פריעדען אונד זעגען ברינגען, אלס דאס עבען צו ענדע געגאנגענע! — דאס אבגעלויפענע יאהר וואר פארמליך דאס יאהר איינער אנהאלטענדען יודען-פערפאלגונג. עס וואר איין יאהר, אין דעססען צוואלף מאנאטען אישטוצי זיינע צוואלף פלוג-שריפטען הערויסגעגעבען, אין וועלכען פארטוועהרענד געגען דיא יודען געהעטצט אונד געשימפפט ווארדע, זא דאס זיך איין דעפוטירטער (הערר שטעפאן מיקליש) אין דער זיטצונג דעס אונגארישען רייכסטאגעס (פאם 25-טען סעפטעמבער, עבען אם שבת חוה"מ סכות) געגאטהיגט זאה, דיא אונגארישע רעגיערונג איבער איהר פערהאלטען געגען דיעזעס יודענפיינדליכע טרייבען צו אינטערפעללירען. — אנפאנגס נאוועמבער האבען אין בערלין ביא געלעגענהייט דער שטאדט-רעפרעזענטאנטען-וואהל דיא יודענהעטצערייען בעגאננען, זא דאס דיא יודען-אנגעלעגענהייט אויך אים פרייסישען לאנדטאגע צור פערהאנדלונג געקאממען, וואמיט 2 זיטצונגס-טאגע אויסגעפיללט ווארדען. — נאכהער פאלגטען אין בערלין מעהרערע יודען-פיינדליכע פערזאממלונגען, ביז עס אין דער נאכט פאם 31-טען דעצעמבער אויף דען ערסטען יענער 1881 צו איינער בעדייטענדען יודען-שלעגערייא געקאממען וואר. אנדערטהאלב מאנאטע דאראויף (אם 13. פעבער) האבען דיא דייטשען יודען-פיינדע אין נייא-שטעטטין דיא סינאגאגע אין בראנד געשטעקט אונד זיא גאנץ ניעדערברעננען לאססען. אויך היער אין אונגארן האבען אנפאנגס פעבער מעהרערע שטודענטען, וועלכע זיך צו דען אנהענגערן אישטוציי'ס צעהלטען, איינע יודען-העטצע הערויפבעשווארען וואללען, וועלכעס פארהאבען אבער פאן דער אונגארישען רעגיערונג רעכטצייטיג פערהינדערט ווארדע. — דיעזע אנגעלעגענהייט דער אישטוצי-שטודענטען קאם זאדאנן אויך אין דער זיטצונג דעס אונגארישען רייכסטאגעס (אם 3. מערץ) צור שפראכע, וואביא דאס יודען-פריינדליכע פארגעהען דער רעגיערונג גוטגעהייסען ווארדע.

דיא צייטונגען ווארען דיעזעס יאהר מעהר מיט דען יודען-פערפאלגונגען אלס מיט דער פאליטיק בעשעפטיגט; דענן אבגעזעהען פאן דען רייכסטאגס-וואהלען, וועלכע הייער ביא אונס אין אונגארן שטאטטפאנדען, וואר דאס אבגעלויפענע יאהר ניכט זא זעהר ערייגניסרייך. צו אנפאנגע דעס יאהרעס דראהטע וואהל איין קריעג צווישען גריעכענלאנד אונד דער טירקייא אויסצוברעכען, אין וועלכען זיך רוסלאנד וויעדער דריינמישען וואללטע, אבער איינצווישען (אם 13-טען מערץ) ערפאלגטע דיא ערמארדונג דעס רוסישען קאיזערס דורך דיא ניהיליסטען, וועלכער פארפאלל דעם אונרוהיגען רוסלאנד אין זיינעם איננערן גענוג צו שאפפען געגעבען. — אונד זיעהע! אויך דיעזע פאליטישען אונרוהען ארטעטען אין איינע יודען-פערפאלגונג אויס! דיא אויפגעשטאכעלטען אונד אויפגעהעטצטען רוסישען בויערן האבען אם 27-טען אפריל אין עליזאבעטהגראד אונד נאכהער אין קיעוו איינע יודען-פערפאלגונג אינ'ס ווערק געזעטצט, וועלכע נאך היינטע לייִדער ניכט צו ענדע איזט! — געגען מיטטע יוני ווארדען וויר וואהל מיט דער פריידיגען נאכריכט איבערראשט, דאס שפאניען, וועלכעס פאר 400 יאהרען דיא יודען פערטריעבען, זיך נון דען פערפאלגטען רוסישען יודען אפפנען אונד דיעזעלבען וויעדער אויפנעהמען וואללע. — עס וואר איין העררליכער געדאנקע, איין שאנעס ווארט; עס איזט אבער עבען נור ביים גוטען ווילען געבליעבען — אונד ניכט צור טהאטזאכע געווארדען! דיא אונגליקליכען, פערפאלגטען יודען וואנדערן יעטצט דארטהין אויס, וואהין אללע דיא פאם שיקזאל פערפאלגטען אין אייראפא אויסוואנדערן, נעמליך נאך דעם לאנדע יענזייטס דעס גראסען מעערעס — נאך אמעריקא!

אם 22-טען יולי זינד אין פערע-יאסלאוו (זידרוסלאנד) אונד אין ניי-שטעטטין ניעדערינגס העפטיגע יודען-פערפאלגונגען אויסגעבראכען, אונד אנפאנגס אויגוסט פערברייטעטע זיך דיא יודען-פערפאלגונג איבער גאנץ הינטער-פאממערן (נארדפריסען), אונד אויך דיא טשעכען אין נייא-בידשאוו (באהמען) צייגטען, דאס זיא דיא מארע מיטאבען אונד עבענפאללס דיא יודען פערפאלגען.

אויך רומעניען, וועלכעס אין דיעזעם יאהרע אין איין קעניגרייך אומגעוואנדעלט ווארדע אונד וואו דיא יודען אין לעטצטערער צייט שאן זא ציעמליך רוהע האטטען, האט נון יעטצט צום יאהרעסשלוססע וויעדער זיינע אלטע יודען-פיינדשאפט בעקונדעט, אינדעם עס דען יודען הינזיכטליך דער ערלאנגונג איהרעס היימאטס-רעכטעס דיא גראססטען שוויעריגקייטען בערייטעט.

היער אין אונגארן זינד דיא אישטוצי'שען יודען-העטצערייען גאנצליך ערפאלגלאז, אהנע יעדע ווירקונג געבליעבען; דיא אונגארישע רעגיערונג האט יעדע ערנסטע אויסשרייטונג געגען דיא יודען איבעראלל מיט קרעפטיגער האנד הינטאנגעהאלטען — אונד ערסט פאר וועניגען טאגען גאב אונזער גניטיגער מאנארך איינער יידישען דעפוטאציאן זיין קעניגליכעס ווארט, דאס דיא יודען צו יעדער צייט אויף זיינען האהען שוטץ פערטרויען קאננען. —

אונד זא מאגע נון דיא צייט דער יודען-פערפאלגונגען אויפהארען — אונד מאגע אונס נון דאס נייע יאהר דיא וואהרע, פאללשטענדיגע ערלאזונג ברינגען! **תכלה שנה וקללותיה — תחל שנה וברכותיה!**

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (דיא יודען-פריינדליכע קונדגעבונג קאסטעלארס.) וויר האבען אין פאריגער נוממער בערייטס קורץ מיטגעטהיילט, דאס דער בעריהמטע שטאאטס-מאנן שפאניענס, הערר פאן קאסטעלאר, איינען ארטיקעל פעראפפענטליכט האט, אין וועלכעם ער זיך מיט פיעלעם נאכדרוקע צו גונסטען דער יודען אונד געגען דיא יודען-געהעססיגען וויהלערייען אים דייטשען רייכע אויסשפריכט. דיא הויפט-שטעללען דיעזעס ארטיקעלס לויטען: „דיא „פרייהייט" איזט פיר אונזערע צייט דיא איינציגע ל ו פ ט, אין דער געבילדעטע אונד געזיטטעטע מענשען אונד פאלקער לעבען קאננען. דיא „גערעכטיגקייט" איזט דיא געזונדעסטע נאהרונג פיר אונזערן גייסט. עס איזט מיר דאהער אונבעגרייפליך, וויא דער דייטשע פאלקסשטאמם, דער זייט יע דען פרייהייטליכען אידעען הולדיגטע, זיך אין לעטצטערער צייט זא פערגעססען קאננטע; עס איזט מיר אונבעגרייפליך, וויא אים דייטשען רייכע אהנע יעדען פערנינפטיגען גרונד דיא וויהלערייען געגען דיא יידישען שטאאטס-בירגער איינע זאלך' בעדענקליכע אויסדעהנונג ערהאלטען קאננטען. איך קאננטע מיר געוויססע שטאאטען אהנע בעשטיממטע איינגעשאפטען גאר ניכט דענקען. איך קאננטע מיר צום ביישפיעל ניכט דענקען: אמעריקא אהנע רעפובליק, פראנקרייך אהנע פאלקסטהימליכע קאנסטיטוציאן, ענגלאנד ניכט אהנע פארלאמענט, שפאניען ניכט אהנע העלדען-מוטה, אונד דייטשלאנד ניכט — אהנע רעליגיאנס-פרייהייט! אונד נון איזט עס דאך עבען דייטשלאנד, אין וועלכעם אין נייערער צייט איין פערניכטונגס-קאמפף געגען דיא י ו ד ע ן אויפגענאממען ווארדע, וויל זיא עבען יודען זינד אונד מיט בעגייסטערונג איהרער אלטען רעליגיאן אנהאנגען. וואס בלייבט דעם דייטשען רייכע אלס פארצוג, ווענן עס דיא רעליגיאזע פרייהייט, דיא איהם בעזאנדערס צום רוהמע גערייכטע, דורך דיא יודען-פערפאלגונגען שענדעט אונד מיט דען פיססען טריטט! דייטשלאנד האט געגען דיא הערשאפט דער קאטהאלישען פאפסטע אנגעקעמפפט, דייטשלאנד האט דיא לוטהערישע רעפארמאציאן בעגרינדעט: דייטשלאנד האט היעדורך געצייגט, דאס עס איינען רעליגיאזען צוואנג ניכט דולדען מאג. אונד נון קאממט דאסזעלבע דייטשלאנד אונד שענדעט זעלבסט דאס, וואדורך עס בעזאנדערס זא הערליך שטראהלטע: עס שענדעט דיא פרייהייט דער רעליגיאן, אינדעם עס געגען דיא בעקעננער דעס יודענטהומס איינען העסליכען קאמפף אינטערנאהם. וואהרליך! עס שיינט, אלס ווערע דייטשלאנד אין דאס ראהע, פינסטערע מיטטעל-אלטער צוריקגעשטאסען ווארדען, אין אפפענטליכען פערזאממלונגען ווירד דיא אויסטרייבונג דער יודען געפאדערט. מאן שימפפט איבער דיא שפאנישע אינקוויזיציאן, וועלכע אים יאהרע 1492 דיא אויסטרייבונג דער יודען אויס שפאניען דורכגעזעטצט האט! איזט עטווא אויס דעם גאנצען דייטשען פאלקע נור איינע אינקוויזיציאן געווארדען, פאר 400 יאהרען פערברייטעטע מאן אבזיכטליך פאלשע נאכריכטען, דאס דיא יודען כריסטען-קינדער אייפגעפאנגען, זיא אבגעשלאכטעט אונד איהר בלוט פיר דאס פסח-פעסט פערווענדעט האבען. יענע, וועלכע דיעזע גרייעלהאפטע נאכריכטען אויסשפרענגטען, וואוסטען וואהל, דאס אללעס נור טרוג אונד פאלשהייט איזט. זיא בעווירקטען היעדורך אבער, דאס ראהע פאבעלהויפען מיט פייער אונד שווערט אויסצאגען, אום דיא יידישען הייזער אין בראנד צו שטעקען אונד דיא אונגליקליכע יידישע בעפאלקערונג ניעדערצושטעכען. אונד ווער זאללטע גלויבען, דאס זאלך' באזהאפטע ליגען-שמידע אויך היינטע נאך בעשטעהען אונד מיט איהרען פערלאגענהייטען ביים פאבעל גלויבען פינדען! וויר זעהען לייִדער דיעזעס טרויריגע שוישפיעל אין דייטשלאנד, וואו דיא אנטי-סעמיטען דורך איהרע העטצ-רעדען דאס דוממע פאלק צו יודען-פערפאלגונגען רייצען! דיעזע העטצערייען קאננען נור פאן פינסטערן קאטהאלישען גייסטליכען אויסגעהען. עס איזט פאר נור קורצער צייט געשעהען, דאס דיא קאטהאלישע גייסטליכקייט אין דייטשלאנד דען הערבסטען פערפאלגונגען אויסגעזעטצט וואר! וויא פיעלע בישאפע, דיא זיך, אויף דען פאפסט אין ראם געשטיטצט, דען לאנדעסגעזעטצען ניכט אונטערווערפען וואללטען, זינד אום איהר אמט געקאממען, אונד צום טהייל זאגאר איינגעקערקערט ווארדען! קוים דאס זיא וויעדער פרייער אויפאטהמען, דיעזע הייפטלינגע דער קאטהאלישען קירכע, אונד אויס דען פערפאלגטען זינד וויטהענדע פערפאלגער געווארדען! יא, דיא פאר קורצעם

האלטען האט. איבער די״א אורזאכע דיעזעס מאָר־דעס איזט מאן נאָך אימטער ניכט אין קלארעס. מאן ווייס ניכט, אָב גוא״טוי דיעזען מאָרד אין אי״־נעם אנפאללע פאָן וואהנזיננע אָדער אויס געמיינער ראכע פעראיבט האט. דער טאָד דעס פערדיענסטפאָללען פרעזידענטען דער אמעריקאנישען רעפובליק ערדעגט איבעראלל די״א טיעפסטע אונד אויפריכטיגסטע טהיילנאהמע. אבער עס ווערע דאָפפעלט בעדויערליך, ווענן עס זיך הערויסשטעללען זאָללטע, דאס גוא״טוי דען מאָרד ניכט אים וואהנזיננע, זאָנדערן אויס ראכע פעראיבט האבע. אלס אלעקסאנדער II. דורך די״א ניהיליסטען אין די״א לופט געשפרענגט וואורדע, דא זאגטע מאן, עס געשאה דיעס אויס ראכע געגען איינען מאָנארכען, דער דאס פאָלק אונטערדריקט אונד אידם קיינע פרייהייט גאָננטע. — נון הערדשט אבער אין דער אמעריקאנישען רעפובליק די״א גראָס־טע פרייהייט, אונד דאָך טראף זיך איין באָזע־וויכט, דער דען פרעזידענטען דער אמעריקאנישען רעפובליק ערמאָרדעט האט. מאן זיעהט אלזאָ, דאס ניכט די״א פאָלקס־אונטערדריקונג אלליין די״א שולד האט, ווענן איין שטאאטס־אָבערהויפט געמאָרדעט ווירד, זאָנדערן דאס עס אויך אים פרייהייטליכסטען שטאאטע רוכלאָזע מענשען גיבט, די״א זיך אידרע הענדע אונד אידר געוויססען דורך איין זאָלך׳ שווערעס פערברעכען בעזודעלן.

נאכטראג.

אויס וויען ווירד הייטע אמטליך געמעלדעט: „אן דעם פיעלען גערעדע פאָן איינער בעפאָרשטע־הענדען צוזאממענקונפט צווישען קאיזער־קאָניג פראנץ יאָזעף אונד קאיזער אלעקסאנדער III. איזט קיין וואהרעס וואָרט. אין דען האָפקרייזען וויים מאן היעפאָן ניכטס.״ — דיעזער מעלדונג געגענאיבער מאכט איין היעזיגעס בלאטט פאָלגענדע דאָפפעל־בעמערקונג: ערסטענס וואורדע יא זייערצייט זיי־טענס דער אמטליכען בלעטטער אויך די״א בעאב־זיכטיגטע צוזאממענקונפט דעס רוסישען קאיזערס מיט זיינעם גראָס־אָנקעל, קאיזער ווילהעלם, ביז צור לעטצטען מינוטע געלייגנעט. דער רוסישע קאיזער, דער שטעטס אין פאָללער אנגסט פאָר דען ניהילים־טען איזט, זוכט יא זיינע רייזען זאָרגפעלטיג צו פער־היימליכען, דאמיט ניכט עטווא דער אייזענבאהנ־צוג, אויף דעם ער פאהרט, אין די״א לופט גע־שפרענגט ווערדע. עס איזט אלזאָ אויך איינע זאָלכע אמטליכע אבלייגנונג ניכט פיעל צו געבען. — צוויי־טענס לייגנען די״א אמטסבלעטטער ניכט אב, דאס וויר ווידער דאס „דריי־קאיזער־בינדניס״ בעקאָמ־מען, אונד דאָך איזט יא דיעס פיעל וויכטיגער, אלס די״א צוזאממענקונפט אונזערעס מאָנארכען מיט דעם רוסישען קאיזער.

אויס פעטערסבורג ווירד הייטע טעלעגראפירט: די״א אונטערזוכונג, וועלכע די״א רעגיערונג וועגען דער יודענקראוואללע איינגלייטען ליעס, ערגאב דאס רעזולטאט, דאס אויך האָבגעשטעללטע שטאאטס־בעאמטע אן דען פלינדערונגען בעטהייליגט וואַרען. מאן בעפירכטעט, דאס די״א רעגיערונג עבען אויס ריקזיכט אויף דיעזע האָבגעשטעללטען פערזאָנען די״א גאנצע אנגעלעגענהייט צו פערטושען זוכען ווירד. — —

אויס בוקארעסט ווירד פאָן הייטע טעלעגראפירט: עס זינד היער צאהלרייכע אויפרופע פערברייטעט, אין דענען די״א רומענישע בעפאָלקערונג אויפגע־פאָדערט ווירד, ביי״א יודען ניכט מעהר צו קויפען, דאמיט מאן זיא אויף דיעזע ארט צום פערלאססען דעס לאנדעס נאָטהיגע. דיעזע אויפרופע טראגען זעהר צאהלרייכע אונטערשריפטען. די״א רעגיערונג ליעס איינע אונטערזוכונג איינלייטען, אום די״א ערס־טען אורהעבער דיעזער נייען וויהלערייען געגען די״א יודען אויספינדיג צו מאכען.

אויס ווארשויא ווירד פאָן הייטע געמעלדעט: היער איזט די״א נאכריכט פערברייטעט, דאס דער ערסטע מיניסטער רוכלאנדס, גענעראל איגנאטיעף זיינעם פאָסטענס ענטהאָבען ווערדען ווירד. דער גובערנער פאָן ווארשוי זאָלל בעשטיממט זיין, אן דעססען שטעללע צום מיניסטער־פרעזידענטען רוס־לאנדס ערנאננט צו ווערדען. די״א אורזאכע דיעזעס פערזאָנען־וועכסעלס ליעגט אין פאָלגענדעם: קאי־זער אלעקסאנדער III. לעגט איינמאל זעהר גראָ־סעס געוויכט אויף איינע צוזאממענקונפט מיט קאי־זער־קאָניג פראנץ יאָזעף I. דיעזער צייגטע זיך אבער היעצו וועניג געניינט, זאָלאנגע איגנאטיעף, דיעזער איינגעפלייטשטע „פאנסלאוויסט״ אונד פיינד עסטערייך־אונגארנס, אן דער שפיטצע דער רו־סישען רעגיערונג שטעהט. דער רוסישע קאיזער אלעקסאנדער III. ענטשלאָס זיך דאהער, זיינען מי־ניסטער־פרעזידענטען צו ענטלאססען, אום איינע צו־זאממענקונפט מיט דעם עסטערייך־אונגארישען מאָנארכען פראנץ יאָזעף I. מאָגליך צו מאכען. — (וויר ווירדען עבענפאללס די״א ענטלאססונג איג־נאטיעף׳ס, דער איינענטליך דען רוסיש־טירקישען קריעג הערפאָרגערופען אונד אימטער נערנע נייע פערוויקעלונגען הערבייצובעשוואָרען זוכט, אים פאָל־לעם הערצען ווינשען. — דאָך שיינט אונס דיעזע מעלדונג פאָרלייפיג פיר זעהר וועניג גלויב־ווירדיג.) — —

פערלאָזונג

דער מאילענדער־לאָזע.

ביי״א דער אם 16־טען סעפטעמבער פאָרגענאָמ־מענען ציעהונג וואורדען פאָלגענדע סעריען געצאָגען: 749 1474 3828 5136 אונד 5967. פאָן דיעזען פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 30000 לירע אויף ס׳ 1474 נר׳ 17; דער 2־טע טרעפפער מיט 1000 לירע אויף ס׳ 3828 נר׳ 82 — אונד דער 3־טע טרעפפער מיט 500 לירע אויף ס׳ 1474 נומ׳ 42; — פערנער געווינגען: יע 100 לירע ס׳ 749 נר׳ 17, ס׳ 1474 נר׳ 60 98 100 אונד ס׳ 5190 נומ׳ 82.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

געטריידע־געשעפט. פאָן ווייצען ווא נעסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט. 20000 מעטרצ׳ וואורדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס־ 700 מטרצ׳ 77,5 קילאָ 13.— גולד. — 100 מטרצ׳ 80 ק׳ 13.— גול. 100 מטרצ׳ 77. קילאָ 12.90 גולד. 100 מטצ׳ 77 קילאָ 12.70 גולד. 200 מטרצ׳ 76,5 ק׳ 12.80 גול. 100 מטרצ׳ 76.5 ק׳ 12 75 גולד׳ 100 מעטרצ׳ 77 קילאָ 12.60 גולד. 100 מטרצ׳ 74,5 קילאָ 12,35 גולד. 100 מעטערצ׳ 72 קילאָ 12.25 גולדען. 200 מערטצ׳ 76.5 קילאָ 12.75 גולדען 100 מעטער־צענטנער 76,5 ק׳ 12.50 גול. — 100 מטרצ׳ 77 ק׳ 13.10 גול. 300 מטרצ׳ 76.5 ק׳ 13.10 גולד. 100 מטרצ׳ 72,5 ק׳ 12,30 גולד (אללעס פער דרייא מאָנאטע.)

קאָרן 8.—8,70 גולד.

ווייצען פער הערבסט 12.57 — 12.60 גולד. פער פריה־יאהר 13.25—13.30 גולד.

קוקורוץ באנאטער פער מאי־יוני 1882, 7,85 — 7,62 גולד. —

האפער פער הערבסט 7,42 — 7.74 גולד, פער פריה־יאהר 8.34—8,37 גולד.

רעפס, קאָהל פער אויגוסט־סעפטעמבער 13⁵/₈—13⁷/₈ גולדען. —

וויענער שלאכט־פיעהמארקט. דער אויפ־טריעב אויף דעם וויענער שלאכט־פיעהמארקטע אם 19־טען ד. מ. בעטרוג 2039 שטיק, דאפאָן וואַרען: 1154 אונגארישע, 750 פאָלנישע אונד 135 דייטשע, די״א פרייזע שטעללטען זיך פער 100 ק׳: אונגארישע מאסט־אָכסען 54 — 60, גול, פאָלנישע 53—58, גולד. דייטשע 55—60 גולדען.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר״י רייז.

גערעבטבוכער פיר איזראעליטען

אללע גאטטונגען

מחזורים מיט איבערזעטצונג

אין 1, 2, 4, 5 אונד אין 9 טהיילע געבונדען

וויא אויך אללע גאטטונגען

סדורים אונד תחינות פיר פרויען,

אללעס זעהר שאָן אונד גוט איינגעבונדען.

פערנער פיינע

וואָללענע אונד זיידענע טליתים

מיט עכטען

גאָלד אונד זילבער באָרטען.

זאָוויא אללע צום יידישען ריטוס געהאָרענדען אר־טיקעל אין גראָסטער אויסוואהל, צו ביללינגען פרייזען.

MORITZ BURIAN

BUCHHÄNDLER IN BUDAPEST

(Marokkanerhaus.)

בעשטעללונגען ווערדען גענען נאכנאהמע שנעללסטענס אונד בעסטענס אויסגעפיהרט.

פרוכט־ אונד מעהל־פרייז־טאבעללע.

פריכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
נאָרדאונגאריש׳	74	—.— —.—
" "	75	11.95 - 12 10
" "	76	12.10 12.15
" "	77	12.20 12.25
" "	78	12.30—12.40
" "	79	12.45—12.50
" "	80	12.55—12.60
פעסטער באָדען נייער	—	—.— —.—
" "	75	12.35—12 45
" "	76	12.50—12,55
" "	77	12 60—12.65
" "	78	12.75—12.80
" "	79	12 85—12.90
" "	80	12.90—12.95
וויסענבורגער	—	—.— —.—
" "	75	12.25—12.35
" "	76	12.40—12.45
" "	77	12.50—12.60
" "	78	12.65—12.70
" "	79	12.75—12.80
" "	80	12.80—12,85
טהייס	75	12.35—12 45
" "	76	12.50—12.55
" "	77	12,60—12 65
" "	78	12.75—12 80
" "	79	12.85—12.90
" "	80	12.90—12.95

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאל.	פער 100 קילאגראמם
קאָרן	72	9.— — 8.50
גערסטע מאלץ	62	—.— —.—
גערסטע פוטטער	62	7,50— 7.70
האפער	40	7,60 – 7.70
קוקוריץ באנאטער	75	7 —— 6.95
אנדערער	73	6.90— 6,85
הירזע	—	—.— —.—

[illegible]			100 קילאגראמם
ווייצען	פער אָקטאָבער		12.40
	"		—.—
	"		—.—
קוקוריץ	"		7,60
גערסטע	"		—.—
האפער	" הערבסט		7.70
"	"		—.—
רעפס	"		13.50

באללען־מעהל

		פל.	קר.
דער באללען צו 100 קילאגראמם פיר זאק	נומער 0	23	20
	" 1	22	50
	" 2	21	80
	" 3	21	20
	" 4	20	60
	" 5	19	80
	" 6	18	80
	" 7	18	—
	" 8	17	—
	" 8½	15	80
שפירטוס: אלטע מעשארע פרעסהעפע		38	—
" נייע " קארטאָפפעל		36	50

קורז־טאבעללע פאָם 20. סעפטעמבער.

געלד־קורז:

	פל.	קר.
זילבער־אשיא	100	—
דוקאטען	5	51
עסטערייך־אונגארישעס 8 גולדען גאלד־שטיק (20 פראנקס)	9	35
נאפאלעאנדאָר	9	35
דייטשע רייכסבאנקנאטען	57	65
20 מארקשטיק	11	50
פאפיער־רובעל	1	26

לאָזע.

	פל.	קר.
1854־ער 4פערצענטיגע שטאאטס־לאזע	121	75
1860־ער " גאנצע	131	50
דעטטא " האלבע	131	50
1864־ער לאזע צו 100 גולדען	172	75
דעטטא " 50 "	170	25
ראאב רעגולירונגס	40	—
טירקען־לאזע	26	—
קרעדיט־לאזע	178	—
קלאריי־לאזע צו 40 גולדען	40	25
דאנוי־דאמפשיפפ־פאהרט־לאזע	112	—
אינסבורקער לאזע	24	—
רעגלעוויטש לאזע צו 10 גולדען	16	50
[illegible] לאזע " 20 "	20	—
אפנער לאזע " 40 "	40	50
פאלפפי לאזע " 40 "	41	—
רודולפס־לאזע " 10 "	20	—
סאלם־לאזע " 40 "	52	—
זאלצבורגער לאזע " 20 "	22	—
סט.־גענאים לאזע " 40 "	47	—

לאָזע.

	פל.	קר.
[illegible] לאזע צו 20 גולד׳	25	—
טריעסטער לאזע " 100 "	127	25
דעטטא " 50 "	65	50
וואלדשטיין־לאזע " 20 "	30	50
ווינדישגרעץ־לאזע " 20 "	41	—
אונגאריש־פרעמיע־לאזע צו 100 גולד.	122	25
טהייס־טהאל־לאזע	112	75
וויענער־לאזע	135	—

רענטע־פאפיערע

	פל.	קר.
אונגארישע גאלדרענטע 6%	118	05
דעטטא צו 4 פערצענט	90	05
אונגארישע פאפיער־רענטע	89	20
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	97	75
טעמעשוואר באנאטער	99	—
זיעבענבירגישע	97	50
גאליציש	102	—
בוקאווינא	100	50
אונגארישע אייזענבאהן־אנלעהען	132	50
ווייננצעהנטס־אבלאזונגס־אבליגאציאנען	94	50
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באדען־קרעדיט צו 5 אינראלב פערצענט	103	—
דער אונגארישען היפאטהעקען באנק צו 5½ פערצענט	103	25
דער אונגארישען אללגעמיינען באדען־קרעדיט־אנשטאלט צו 5 אינראלב פערצענט	100	—
דער אפפבאהן	95	—
דער נארדאָסטבאהן	164	75

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1881 — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

אונגארנס מיט עהייבלעטען פֿריינדליכקייטען איבערהייפּט, אום איך דיעזען פֿיר זיין פֿאָרהאבען צו געווינגען. — דער „פּעסטער ללאָיד" בעמערקט יעדאָך היעצו גאנץ ריכטיג: „דיא רייזע דעם רוסישען קאיזערס נאך דייטשלאנד מוס אָהנע רעזולטאט בלייבען. אלעקסאנדער III. האט איינעם פֿערגעססען. ער זעלבסט נעמליך קאנן לייכט איינען זאָלכען פֿערטראג אבשליעסען. ער איזט אבזאָלוטער מאָנארך, ער רעגיערט אָהנע פּארלאמענט אונד קאנן נאך איינענעם ערמעססען פֿערטרעגע אבשליעסען. אנדערס איזט עס יעדאָך אין דען אנדערן אייראָפּעאישען שטאאטען מיט קאָנשטיטוציאָנען אונד פּארלאמענטען. אין דיעזען שטאאטען האבען דיא מאָנארכען אלליין דאס רעכט ניכט, זאָלכע פֿערטרעגע איינגענמעכטיג אבצושליעסען. דיעזע פֿערטרעגע האבען קיינע גילטיגקייט, בעפֿאָר זיא פֿאָם פּארלאמענטע אנגענאָממען ווערדען. נון ווירד אבער קיין פּארלאמענט זאָ דומם זיין, איינען זאָלכען פֿערטראג גוטצוהייסען. ערסטענס ווירד יא היעדורך דיא פֿרייהייט אים אללגעמיינען בעשרענקט ווערדען. עס ווירדע ניעמאנד וואגען, איין פֿרייעס וואָרט צו אייסערן, אום ניכט זאָגלייך אלס „ניהיליסט" אָדער „זאָציאליסט" בעצייכנעט צו ווערדען. צווייטענס אבער ווירדע יעדער איינצעלנע שטאאט דיא פֿרייהייט פֿערליערן, אין זיינעם אינגערן נאך איינענעם ערמעססען צו פֿערפֿאָהרען. נעהמען וויר אן, איין מענש ווירדע זיך פֿאָן רוסלאנד נאך עסטערייך-אונגארן פֿליכטען. דיא רוסישע רעגיערונג ווירדע דעססען אויסליעפֿערונג פֿאָדערן. דיא עסטערייך-אונגארישע רעגיערונג ווירדע זיך אבער איבערצייגט האלטען, דאס דער אונגליקליכע אונשולדיג פֿערפֿאָלגט ווירד. ווירדע דיא עסטערייך-אונגארישע רעגיערונג דאנן זאגען קאָננען: „איך ליעפֿערע דיעזען מענשען ניכט אויס, דא ער אונשולדיג איזט?" געוויס ניכט. דיא רוסישע רעגיערונג ווירדע זאגען: „דיעזער פֿליכטלינג איזט רוסישער אינטערטהאן, אונד וויר אלליין האבען דאס רעכט צו בעאורטהיילען, אָב דערזעלבע שולדיג אָדער אונשולדיג זייא!" דיא רוסישע רעגיערונג ווירדע דאנן זאגען, עסטערייך-אונגארן האט דען אויסליעפֿערונגס-פֿערטראג געבראָכען, וועסהאלב וויר דיעזער מאָנארכיע דען קריעג ערקלערען מיססען!" — זאָ ווירד עס אויך פֿראנקרייך אונד ענגלאנד ערגעהען. רוסלאנד ווירדע אלזאָ דורך איינען זאָלכען פֿערטראג איינע אויסרעדע געווינגען, זיך אין דיא אינגערן אנגעלעגענהייטען דער איבריגען אייראָפּעאישען שטאאטען צו מענגען. אויס דיעזעם גרונדע ווירד יעדעס פּארלאמענט דיא אבשליעסונג איינעם זאָלכען פֿערטראגעס מיט רוסלאנד ענטשיעדען צוריקווייזען!

* (**דיא טהיילנאהמע וועגען דעם טאָדעס גארפֿיעלד'ס**) איזט אין אללען שטאאטען אייראָפּאס איינע רעכט טיעפֿע. אויס לאָנדאָן, פּאריז, ראָם, קאָנסטאנטינאָפּעל לויפֿען טרויער- אונד טהיילנאהמס-טעלעגראממע איין. דאס געביידע דעם אמעריקאנישען קאָנזולס אין בודא-פּעסט איזט מיט איינער שווארצען טרויער-פֿאהנע פֿערזעהען. אללע קאָנזולן דער אייראָפּעאישען שטאאטען, דיא אין אונזערער הויפּטשטאדט וואָהנען, ערשיענען פֿאָרגעסטערן אים געביידע דעם אמעריקאנישען קאָנזולס, אום דענזעלבען דיא אויפֿריכטיגע טהיילנאהמע אויסצודריקען. גארפֿיעלד וואר איין האָכסט עדלער, אונאייגענניטציגער כאראקטער. דעסהאלב איזט עס ערקלערליך, דאס זיין טאָד אויך אין מאָנארכישען שטאאטען, וואָ מאן יא איינע רעפּובליק אונד דען פּרעזידענטען איינער רעפּובליק ניכט זעהר ליעבט, דעננאָך דיא אויפֿריכטיגסטע טהיילנאהמע הערפֿאָרגערופֿען האט. — פֿיר דיא וויטווע אונד וואיזען דעם פּרעזידענטען גארפֿיעלד איזט איינע געלד-זאממלונג פֿעראנשטאלטעט וואָרדען. דאס ערגעבניס איזט שאָן ביזהייטע 190,660 דאָללארס. (איין דאָללאר איזט בעקאננטליך אונגעפֿעהר 2 גולדען.)

* (**וויצע-פּרעזידענט ארטהור — פּרעזידענט.**) איין שטאאט דארף ניכט אָהנע אָבערהייפּט בלייבען. שטירבט איין מאָנארך, זאָ ווירד דעססען טהראָנ-ערבע זאָגלייך אלס נאכפֿאָלגער פֿערקינדעט. דיא פּרעזידענטען-שטעללע אין איינער רעפּובליק איזט ניכט ערבליך, דא פֿאָלגט דער זאָהן ניכט דעם פֿאטער אין זיינער ווירדע. אין אמעריקא ווירד יא איין פּרעזידענט איבערהייפּט נור פֿיר דיא דויער פֿאָן **זעכס** יאהרען געוועהלט, וואָראן איינע ניי-וואהל פֿאָר זיך געהט. גארפֿיעלד בעקליידעטע דיא פּרעזידענטשאפֿט צווייא אין האלב יאהרע. פֿיר דיא איבריגען דרייא אין האלב יאהרע איזט דאהער גלייך נאך דעם טאָדע גארפֿיעלדס זיין וויצע-פּרעזידענט **ארטהור** אלס פּרעזידענט אויסגערופֿען וואָרדען. ארטהור וואר איין פּאָליטישער געגנער גארפֿיעלדס. ער געהאָרט איינער אנדערן פּאָליטישען פּארטייא אן. מאן וועהלטע איהן דענן אויך זיינערצייט נור אויס דעם גרונדע צום וויצע-פּרעזידענטען, אום זיינער פּארטייא גלייכזאם דען מונד צו שטאָפּפֿען. נון פֿערדאנקט עס ארטהור דעם רוכלאָזען גויטו, דעם מאָרדער גארפֿיעלדס, דאס ער גאנץ אונערווארטעט פּרעזידענט דער אמעריקאנישען רעפּובליק געוואָרדען. מאן פֿירכטעט מיט רעכט, דאס ער נון דיא פּאָליטיק **זיינער** פּארטייא ווירד צור געלטונג בריגנען וואללען. היעדורך קאָננטען אין אמעריקא זעהר לייכט בירגער-קריעגע ענטשטעהען, אונד דיא גאנצע רעפּובליקאנישע פֿערפֿאססונג ווירדע היעדורך איינער גראָסען געפֿאהר ענטגעגענגעהען. דיא אונרוהע אין גאנץ אמעריקא איזט שאָן יעטצט איינע גראָסע. איינדעס דירפֿטע ארטהור זאָ קלוג זיין, עס ניכט מיט יענער פּארטייא צו פֿערדערבען, וועלכער דער מאיאָריטעט דער אמעריקאנישען בעפֿאָלקערונג געהאָרט. וויר וויססען יא, דאס מענגער, דיא פֿריהער שטירמישע אָפּפּאָזיציאָן מאכטען, גאנץ אנדערס דענקען אונד האנדעלן, ווענן זיא פֿאָם גליקע אן דיא שפּיטצע דער רעגיערונג איינעס שטאאטעס געטראגען וואורדען.

* (**איין אונפֿאלל דעם דייטשען קאיזערס.**) דער גרייזע קאיזער ווילהעלם בעפֿינדעט זיך געגענווערטיג אין קארלסרוהע. אלס ער אם 21. דיעזעס דאס שלאָס, אין דעם ער וואָהנטע, פֿערלאססען וואָללטע, שטירצטע ער פּלאָטצליך אויף אָפֿפֿענער שטראסע צוזאממען. צווייא פֿרויען אונד איינינע דיענסטמעננער אייטען הערבייא, דיא דען גרייזען מאָנארכען אויפֿהאָבען אונד אין דאס שלאָס צוריקבראכטען. אייסערליך האט דער מאָנארך קיינע פֿערלעטצונג ערליטטען.

* (**איין לאנדעס-מעדכענ-וואיזענ-הויז.**) בעקאננטליך בעזיטצט דיא פּעסטער פֿאָרטשריטטס-געמיינדע איין קנאבענ-וואיזענ-הויז (בית יתומים) אונד איין מעדכענ-וואיזענ-הויז (בית יתומות), דיא זייטענס דער געמיינדע אונד איינצעלנער נדיבי לב ערהאלטען ווערדען. נון שטעללט עס זיך הערויס, דאס נאמענטליך דאס „בית יתומות" אונצורייכענד איזט. עס מיססען יעדעס יאהר צאהלרייכע וואיזענמעדכען צוריקגעוויעזען ווערדען, דא דער רוים צו קליין איזט, אום אללע אויפֿנעהמען צו קאָננען. עס איזט דאהער איינע שטארקע בעוועגונג אים צוגע, אום נעבסט דעם געמיינדע-מעדכענ-וואיזענ-הויזע אויך איין לאנדעס-מעדכענ-וואיזענ-הויז צו ערריכטען, אין וועלכעם אללע וואיזענ-מעדכען אין גאנץ אונגארן, דיא דארום אנזוכען, אויפֿנאהמע פֿינדען זאָללען. דיעזעס בעשטרעבען פֿערדיענט געוויס דיא אללגעמיינסטע אנערקעננונג אונד דיא טהאטקרעפֿטיגסטע אונטערשטיטצונג.

* (**אויסווייזונג יידישער שטודענטען.**) אויס קיעוו (רוסלאנד) ווירד פֿאָם 22-טען דיעזעס טעלעגראפֿירט: דיא בעהאָרדע האט אללע יידישען שטודענטען, וועלכע אן דער היעזיגען אוניווערזיטעט שטודירען, אויס דער שטאדט אויסגעוויעזען. זיא מיססען אויסערהאלב דער שטאדט וואָהנען אונד דירפֿען נור וועהרענד דער אונטערריכטס-צייט, דאס הייסט: וועהרענד **איינינער שטונדען** דעם טאגעס, אין דער

אונד זאגטע: „„איך האבע דאך אן דער בלינדען שקלאווין איינען נוטצען קויף געמאכט. אבער בייא אללאה! דעם בין איך דאך נייגיעריג, וואס איהר אייגענטליך דארט מיט דעם בלינדען מעדכען מאכט. טראָטץ מיינער דראָהונגען איהר געגעניבער, וויל זיא מיר ניכט אויסזאגען, וואָצו זיא אים פּאלאסטע דעם אלעקסאנדער טיבעריאוס פֿערווענדעט ווירד. זיא שפּריכט פֿאָן איינעם שוואורע, דען זיא אבגעלעגט, אום ניעמאנדען דאס געהיימניס יענעס פּאלאסטעס צו פֿערראטהען. — נון פֿערראטהע דוא מיר איינמאל דיעזעס געהיימניס!""

„אבער אויך איך האבע דען שוואור דער פֿערשוויעגענהייט אבגעלעגט!" ערווידערטע אלקימאָס.

דא לאכטע דער ווירטה לויט אויף — אונד ריעף:
„„שוואור? זייט וואנן גיבסט דוא אויף דיא הייליגקייט דעס איידעס? אונזעראיינס פּפֿלעגט יא געוואָהנליך קיינען שוואור צו האלטען.""

„יא, עס האנדעלט זיך אבער דארום: **וועם** מאן דיעזען שוואור לייסטעט. מאנן! דוא קעננסט דיעזען אלעקסאנדער טיבעריאוס ניכט. עהער וויל איך אונזערער הייליגען נאָטטין „איזיס" דען שוואור ברעכען, אלס דיעזעם מאננע. זאָ איך נור איין וואָרט פֿאללען לאססע, קאנן איך זיינער ראכע ניכט ענטגעהען, זעלבסט ווענן איך מיך אין דען אייסערסטען ווינקעל פֿערקריעכע. איך זעלבסט מאכטע זיינע הערליכען צויבער-פֿעסטע מיט, אבער עס ווירד מיר דא איממער גרויזליך צו מוטהע. איך גלויבע איממער, דאס איך איינעס נאכטס זעלבער אין דיא טיעפֿסטע טיעפֿע דער ערדע הינונטערגעצויבערט ווערדע!"

אין דיעזעם אויגענבליקע אָפֿפֿנעטע זיך לאנגזאם דיא טהירע. — דיא בלינדע העלענע וואר עס, וועלכע איינגעטרעטען וואר.

„וואס זוכסט דוא היער העלענע? (ריעף דער ווירטה) דוא זיעהסט בלאס אויס, דוא האסט געוויינט!"

„„דיך אללעין, מיין העררי, וויל איך אויפֿזוכען! (אנטוואָרטעטע העלענע), דוא ביזט מיר גנעדיגער, אלס מיינע העררין. איך וויל דיך ביטטען, מיך ניכט מעהר אין יענען פּאלאסט צו שיקען. ניעמאלס ווערדע איך וויעדער אן דיעזען שרעקליכען אָרט געהען. מאָגע מאן מיך אויך שלאגען, מיך הונגערן לאססען אונד מיר זאָגאר מיט דעם טאָדע דראָהען!""

„דוא ביזט איינע שקלאווין (זאגטע דער שטרענגע העררי) אונד דוא מוסט געהאָרכען, אונד געהסט דוא ניכט וויללינג, זאָ ברויכע איך געוואלט."

„„איהר קאָננעט מיך שלאגען אונד מארטערן, אבער איך ווערדע שרייען, דאס מאן עס אין דער גאנצען שטאדט הערען ווירד; איך קעננע דאס נייע שקלאווען-געזעטץ, איהר דירפֿעט מיך ניכט טאָדטען.""

„דיין שרייען ווערדע איך פֿערהינדערן, איך ווערדע דיר דען מונד שטאָפּפֿען."

„„דאנן מאָגע מיר גאָטט ביישטעהען, אונד איך וויל דאנן אויך דעם וועלטליכען ריכטער זאגען, וואָצו איהר מיך צווינגעט.""

„דאס דארפֿסט דוא ניכט, עראינגעריע דיך דיינעס שוואורעס!" (ריעף יעטצט מיט דאָננערנדער שטיממע אלקימאָס.) —

בייא דיעזען וואָרטען ערגריף איין שוידער דאס מעדכען. זיא קאָננטע וואָהל דען מאנן, דער דיעס געשפּראָכען, ניכט זעהען, אבער זאָ פֿיעל וואוסטע זיא זיך צו ערינגערן, דאס זיא דיעזע שטיממע אים הויזע דעם אלעקסאנדער טיבעריאוס שאָן געהאָרט. — „אָ! איך אונגליקליכע!" ריעף יעטצט דיא בלינדע העלענע אונד וואָרף זיך דעם גרויזאמען ווירטהע צו פֿיססען.

דא טראט פּלאָטצליך דיא שטרענגע העררין איין אונד שריע איהרען מאנן מיט דען וואָרטען אן: „וואס בעגיננסט דוא, ווילדער מענש, מיט מיינער שקלאווין?"

„„זיעהע אן, ווייב! (זאגטע דער ווירטה) זיעהע דען בייטעל געלד דא אן, דען אונס אונזער האָהע-פּריעסטער פֿיר איהר שפּיעל זענדעטע — אונד דיא נערריין וויל ניכט מעהר שפּיעלען.""

„וואס? (ריעף יעטצט דאס ווייב צאָרניג) וואס קאָננטע איך זאָנסט מיט איינער בלינדען שקלאווין אנפֿאנגען, ווענן דוא ניכט אויף דיעזע ווייזע געלד פֿערדיענען ווירדעסט!"

„„אָ! מיינע העררין! (ריעף העלענע ביטטענד) דוא ביזט איין ווייב, דוא האסט וואָהל קיינע טאָכטער, אבער שוועסטערן האסט דוא דאָך געהאבט; איך ביטטע, ערבארמע דיך מיינער, ליעפֿערע מיך דעם הויזע דער שאנדע אונד דער אונצוכט ניכט אויס!""

„דוממעס דינג! (ריעף דיא העררין שטרענג) איינע שקלאווין, אונד נאָך דאצו איינע בלינדע, דארף קיינע זאָלכע געוויססענס-ביססע האבען."

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

פֿערפֿאָלגטען קאטהאָלישען גײסטליכען זינד עס,
װעלכע אים געהײמען פֿיר דיא פֿערפֿאָלגונג דער
יודען ארבײטען. מאן פֿערגעססע דאָך ניכט, דאס יע-
דע נאציאָן, יעדער פֿאָלקס-שטאמם, אין דער װעלט-
געשיכטע אײנע אײגענע א ו י פֿ ג א ב ע האט,
דיא איהם פֿאָן דער הימלישען פֿאָרזעהונג בעשיע-
דען װאורדע. דיא אלטען גריעכען װארען דיא גראָס-
טען קינסטלער, דיא אלטען ראָמער דיא גראָסטען
פֿאָליטיקער, דיא פֿאָניצער װארען דיא בעסטען
שטערנקונדיגען (אסטראָנאָמען) אונד דיא יודען —
ון דיעזע װארען אונד זינד דיא בעסטען לעהרער אײ-
נער װאהרען רעליגיאָן אונד אײנער גאָטטליכען זיט-
טען-לעהרע, דאס מאָראל-געזעטץ, װעלכעס איך
הײטע נאָך פֿאָן אללען געבילדעטען פֿאָלקערן דער
ערדע מיט עהרפֿורכט בעגריסט אונד בעפֿאָלגט
װירד, עס איזט דאסזעלבע, דאס מאָזעס (משה) אם
בערגע סינאי (הר סיני) אָפּגענבארט װאורדע. אבער
נור בײם יודישען פֿאָלקע ערהיעלט זיך דיעזעס מאָ-
ראל-געזעטץ אין פֿאָללסטער רײנהײט. — אין דער
מיטטע אײנער גאנצען װעלט אבשײליכען הײדענ-
טהומס בליעבען דיא יודען טרײע װעכטער דער
גאָטטליכען װאהרהײט. דיא זיא גענגען יעדע פֿעל-
שונג בעװאהרטען. דאס יודישע פֿאָלק װאורדע צער-
שטרײט, מוסטע אן אללען ענדען דער װעלט אומ-
הערפירען, װאר ניכט מעהר אים שטאנדע, זײן
שטאאטס-װעזען װיעדער הערצושטעללען אונד דען
צערשטאָרטען גאָטטעס-טעמפעל אױפֿצובױען —
אבער עס װאנדערטע ניכט פֿערגעבענס אין דער
װעלט. דאס יודישע פֿאָלק װאורדע אױף דיעזע װײזע
דער לעהרער אללער נאציאָנען, אללער פֿאָלקס-
שטעממע דער ערדע. איך דײטשלאנד האט זײנע
פֿילאָזאָפֿיע צוערסט פֿאָן י ו ד ע ן געלערנט. װענן
דײטשלאנד פֿאָרטפֿאהרט, דיא יודען צו פֿערפֿאָל-
גען, זאָ װירד עס אײנען זעלבסט-מאָרד בעגעהען.
עס װירד זיך זעלבסט שטרײכען אים דעם פֿער-
צײכניססע דער געבילדעטען נאציאָנען אײראָפּאס.
אללע שטאאטען, װעלכע דיא יודען פֿערפֿאָלגט
האבען, האטטען עס דאנן שװער צו ביססען. עס
װירד דעם דײטשען רײכע איך ניכט בעססער גע-
העז, װענן עס ניכט אלסבאלד זײנע פֿערגעהונגען
גענגען דיא יודען װיעדער גוט מאכט!" — זאָ װײט
הערר פֿאָן קאסטעלאר. מאן קאנן זאגען, דיא יודען
העטטען זיך קוים אײנען בעססערן, געשיקטערן אונד
אױפֿריכטיגערן פֿערטהײדיגער װינשען קאָננען, אלס
דיעזען בערימטען שטאאטס-מאנן שפּאניענס. —
הערר פֿאָן קאסטעלאר שפּריכט אים ערפֿאהרונג.
דאס בליהענדע אונד מעכטיגע שפּאניען איזט יא
בעקאננטליך זײט זײנער יודען-אױסטרײבונג אימטער
מעהר הערונטערגעקאָממען. זײן רײכטהום שװאנד
דורך שטאָקונג אללער האנדעלס-געשעפֿטע. עס

פֿערלאָר זײנע פֿריהערע מאכט-שטעללונג אין אײ-
ראָפּא אונד צערפֿלײשטע זיך זעלבער דורך זײנע
עװיגען איננערען פּארטײא-קעמפֿפֿע. דער יעטציגע
קאָניג שפּאניענס, דער יוגענדליכע אלפֿאָנזאָ, דער
זײנע אױסבילדונג אין װ י ע ן ערהיעלט, איזט
דאהער בעשטרעבט, דיא אים רוסלאנד פֿערטריע-
בענען יודען צור ניעדערלאססונג אין זײנעם שטאא-
טע צו פֿעראנלאססען. ער פֿערשפּריכט זיך מיט
רעכט פֿאָן דער אײנװאנדערונג דער יודען אײן נײעס
אױפֿבליהען שפּאניענס. האָפֿפֿענטליך װירד דא-
הער דיא מאהנונג קאסטעלאר'ס אין דײטשלאנד
ניכט אָהנע אײנדרוק בלײבען. איך אין דײטשלאנד
זינד יא דיא יודען, װיא עבען איבעראלל, דיא פֿאָר-
ציגליכסטען פֿערטרעטער דעם האנדעלס אונד דעם
פֿערקעהרס. אָהנע יודען — װירדע דאס דײטשע
רײך אלסבאלד אײנעם גראָסען קאָרפּער גלײכען,
אים דעם דאס ל ע ב ע ן געשװאונדען. נור אײ-
נעס שײנט אונס אין קאסטעלארס ארטיקעל ניכט
ריכטיג צו זײן, דיא יודענפֿײנדליכען בעװעגונגען אים
דײטשען רײכע ריהרען אונזערעס ערעכטענס ניכט
אױסשליעסליך פֿאָן דער קאטהאָלישען גײסטליכ-
קײט הער. האָפֿ-פּרעדיגער שטאָקער צום בײשפּיעל
איזט ניכט קאטהאָלישער, זאָנדערן פּראָטעסטאנטי-
שער גײסטליכער. ניכט אין דער קאטהאָלישען אונד
ניכט אין דער רעפֿאָרמירטען רעליגיאָן װאורצעלט
דער יודען-האס, זאָנדערן אין דער באָזװילליגקײט
געװיססער פּערזאָנען, דיא זיך עבען בײא אללען
קאָנפֿעססיאָנען פֿאָרפֿינדען. איבריגענס דירפֿטע איך
אישטױצי אין אונגארן פֿאָן דעם שפּאנישען שטאאטס-
מאננע קאסטעלאר עטװאס לערנען. ער זאָללטע
אײנזעהען, דאס אונגארן אלס נײער שטאאט אם
װעניגסטען דען פֿעהלער בעגעהען דארף, דורך
יודענפֿערפֿאָלגונגען זיך זעלבסט צו שװעכען, אָדער
זאָגאר אײנען זעלבסט-מאָרד צו בעגעהען! — אונס
פֿרײעט עס, דאס קאסטעלער זײנען יודענפֿײנדליכען
ארטיקעל ע ב ע ן י ע ט צ ט פֿעראָפֿפֿענטליכ-
טע. עס ליעגט אין דעמזעלבען אללערדינגס אײן
הערצליכער „נײא-יאהרס-װאונש" פֿיר אללע יודען
אױף דעם גאנצען ערד-באלל, דער אלסבאלד אין
ערפֿיללונג געהען מאָגע!

*) (צ װ ע ק ד ע ר צ װ ײ -ק א י ז ע ר-
צ ו ז א מ מ ע נ ק ו נ פֿ ט.) איבער דען צװעק
דער צוזאממענקונפֿט דעם רוסישען קאיזערס מיט
זײנעם גראָס-אָנקעל, קאיזער װילהעלם, אין דאנציג
איזט בערײטס זעהר פֿיעל געשריעבען װאָרדען. עס
װאורדע אײנעם פֿאסט שװינדעליג, אלס מאן דיא
זיך װידערשפּרעכענדען מײנונגען דער פֿערשיעדע-
נען צײטונגען לעזען מוסטע. אבער דיא מענשען
זינד אײנמאל זאָ. זיא װאָללען אין װײטער פֿערנע
בליקען, אונד זעהען דען געגענשטאנד אָפֿט ניכט,

דער איהנען זאָ נאהע ליעגט. יעטצט װירד דאס
גראָסע געהײמניס דער צװײ-קאיזער-צוזאממענקונפֿט
שאָן אמטליך פֿערקינדעט, אונד יעדער מוס זיך
פֿאסט שעמען, דאס ער דאסזעלבע ניכט זאָגלײך
אױך פֿאָן זעלבסט ערראטהען האט. גלײך נאך דעם
טאָדע דעם רוסישען קאיזערס אלעקסאנדער .II
מאכטע זיך דער טהראָנפֿאָלגער אלעקסאנדער .III
זאָפֿאָרט דאראן, דיא אײראָפּעאישען מעכטע פֿיר
פֿאָלגענדען פּלאן צו געװיננען. בעקאננטליך בע-
שטעהען צװישען דען פֿערשיעדענען שטאאטען
װעגען אױסליעפֿערונג פֿאָן געמײנען פֿערברעכערן
פֿערטרעגע. פֿעראיבט אלזאָ יעמאנד אין רוסלאנד
אײנען דיעבשטאהל אָדער אײנען מאָרד אונד פֿליכ-
טעט אױף עסטערײך-אונגארישעס, דײטשעס, ענג-
לישעס, פֿראנצאָזישעס אָדער איטאליענישעס גע-
ביעט, זאָ װירד דיעזער געמײנע פֿערברעכער אױף
װאונש דער רוסישען בעהאָרדע אױסגעליעפֿערט.
דאסזעלבע טהוט אױך רוסלאנד, װענן אײן געמײ-
נער פֿערברעכער אױס אײנעם אנדערן שטאאטע
אױף רוסישעס געביעט פֿליכטעט. אנדערס פֿער-
האלט עס זיך יעדאָך מיט זאָגענאננטען „פֿאָליטי-
שען פֿערברעכערן." װענן יעמאנד, דער אין אײנעם
שטאאטע אײן „פֿאָליטישעס פֿערברעכען" זיך צו
שולדען קאָממען ליעס, נאך אײנעם פֿרעמדען
שטאאט פֿליכטעטע, זאָ װאר ער גערעטטעט. ער
װאורדע אן ניעמאנדען צור בעשטראָפֿונג אױסגע-
ליעפֿערט. — דא נון אלעקסאנדער .II דורך דיא ניהי-
ליסטען אין דיא לופֿט געשפּרענגט װאורדע, װאָלל-
טע אלעקסאנדער .III דיעזען פֿאלל, דער װאָהל
אױף אללע מאָנארכען אײנען טיעפֿען אײנדרוק גע-
מאכט, דאצו בענוטצען, דיא מעכטע פֿיר דיא אב-
שליעסונג אײנעס פֿערטראגעס צו געװיננען, קראפֿט
דעססען אױך „פֿאָליטישע פֿערברעכער" געגענזײ-
טיג אױסגעליעפֿערט װערדען מאָגען. אלעקסאנדער
.III װאָללטע דא מיט אײנעם שלאג אללע ניהי-
ליסטען אױסראָטטען, דיא זיך אױף דאס געביעט
פֿרעמדער שטאאטען געפֿליכטעט. פֿירסט ביס-
מארק, דער װיעדער גערנע דיא דײטשען „זאָציא-
ליסטען" אױסראָטטען װירדע, ערקלערטע זיך היע-
צו מיט גראָסטער פֿרײדע בערײט. אללײן דיא זאכע
שײטערטע דאמאלס, דא עסטערײך-אונגארן, איטא-
ליען אונד פֿראנקרײך צור אבשליעסונג אײנעס
זאָלכען פֿערטראגעס זיך ניכט פֿערשטעהען מאָכ-
טען. נון קאם אלעקסאנדער .III פֿערזאָנליך נאך
דאנציג, אום דיא אנגעלעגענהײט אים פֿעראײנע
מיט דעם דײטשען קאיזער, דער יא אױך פֿאָר ניכט
לאנגער צײט פֿאָן צװײא „זאָציאליסטען" איבערפֿאל-
לען װאורדע, ענדליך דאָך דורכצוזעטצען. דיעס
איזט יא אױך דער גרונד, װעסהאלב אלעקסאנדער
.III געגענװערטיג אױך דען מאָנארכען עסטערײכ-

פֿאָלליעטאָן.

אױס אײנער אונטערגעגאנגענען װעלט.

(21-טע פֿאָרטזעטצונג.)

„אנפֿאנגס האט יא פּױלוס זעלבער נאָך אן דען הײ-
דען דיא בעשנײדונג פֿאָללצאָגען (זאָגטע מאָנאָבאַין װײטער),
אינדעם ער זאגטע, דאס אױך דער נײע גלױבע דיא בע-
שנײדונג אלס אױפֿנאהמע אין דען בונד אבראהם'ס פֿאָר-
דערט. אונד װיא איזט איהם אױף אײנמאל אײנגעפֿאללען,
דיא בעשנײדונג אלס איבערפֿליססיג צו ערקלערען? זאָגטע
דאָך „ישו הנוצרי" זעלבער: „װער נור אײנעס דער גע-
רינגסטען יודישען געזעטצע אבשאפֿפֿט, װירד דער גערינגס-
טע אים הימעל-רײך זײן!"— מיט װעלכעם רעכטע האט
אלזאָ פּױלוס גענגען דען אױסשפּרוך זײנעס משיח געהאנ-
דעלט? — װעהע איבער איך! װעהע! העטטעט איהר
ניכט דיעזען שװינדעל בעטריעבען, העטטעט איהר דען הײ-
דען ניכט אײנגערעדעט, דאס זיא דורך דיא אנגאהמע אײ-
ערעס גלױבענס זעעליך אונד זעליג װערדען, זאָ העטטען
זיא זיך צום װאהרען יודישען גלױבען בעקעהרט. — יעטצט
האבט איהר נור נאָך מעהר דען האסס דער הײדען-כריסטען
גענגען דיא יודען אנגעפֿאכט. דיא כריסטען, װעלכע זיך דאָך
ריהמען, דען געלײטערטען גלױבען איזראעלס אנגענאָממען
צו האבען, האססען אונס נאָך מעהר אלס דיא הײדען. יע
מעהר זיך דאס כריסטענטהום דורך דיא אבשאפֿפֿונג דער
יודישען געזעטצע פֿאָם יודענטהומע ענטפֿערנט, דעסטאָ
מעהר פֿערגיסט עס אָדער מאכט עס זיך פֿערגעססען, װאָ-
העד עס געקאָממען װאר, אונד דיא אױסגעארטעטע מאָכ-
טער װענדעט זיך פֿאָללער האסס גענגען דיא מוטטער. —

נעהעט! װיר װאָללען פֿאָן איך נײע אונד ניממער װיססען.
מאג אײער האס גענגען אונס זאָגאר אין פֿערפֿאָלגונגען
אױסארטען, עס װירד ענדליך דענן דאָך דיא צײט קאָמ-
מען, אין װעלכער אונזער װאהרער עלאױער ערשײנען װירד!"

װעהרענד נון דיא בײדען, דרוזוס אונד מאָנאָבאַין,
װײטער גינגען אונד אין דיא נעהע אײנעס װירטהס-הױזעס
קאמען, האָרטען זיא אײן שרײען אונד יאממערן, װאָרױף
דרוזוס שנעלל זײנען בעגלײטער פֿערליעס אונד אין דאס
װירטהס-הױז טראט. — —

אײלפֿטעס קאפּיטעל.

װיר מוסטען דיא צװײא לעטצטען קאפּיטעל פֿאָר-
אױסשיקען, אים דען לעזער מיט דען פּערזאָנען, װעלכע אין
דיעזער ערצעהלונג אײנע בעדײטענדע ראָללע שפּיעלען,
װיא אױך מיט דערען אנשױאונגען, בעקאננט צו מאכען. —
יעטצט קעהרען װיר נון צו אונזערער ערצעהלונג צוריק אונד
בענעבען אונס אין דאס הױז, אין װעלכעם דיא אונגליק-
ליכע שאָנע בלינדע העלענע אלס שקלאװין בעדיענסטעט
װאר. דיעזעס הױז װאר אײנע ארט װירטהס-הױז, אין װעל-
כעם זיך אױך דיא „גלאדיאטאָרען" (דאס הײסט: דיא
שטארקען קעמפּפֿער, װעלכע מיט אײנאנדער אונד מיט דען
װילדען טהירען אום דען זיעג ראנגען) בעפֿאנדען. היער װאור-
דע נון דער בעפֿאָרשטעהענדע גלאדיאטאָרען-קאמפּף אים
אכפֿי-טהעאטער בעשפּראָכען. אונד זאָ װיא הײטע בײם
פּפֿערדע-רעננען גראָסע װעטטען דאריבער געמאכט װער-
דען, װעלכעס פּפֿערד צוערסט דאס ציעל ערײכען װירד,
זאָ װאורדע אױך דאמאלס פֿאָן דען רײכען קאװאליערען
איבער דיא גלאדיאטאָרען געװעטטעט, װעלכער פֿאָן איה-
נען אלס ז י ע ג ע ר אױס דעם קאמפּפֿע הערפֿאָרגע-
הען װירד. —

װעהרענד דעם גראָסען לערמענס אין דיעזעם װירטהס-
הױזע טראט דער הײדנישע פּריעסטער אלקימאָס פֿערקלײ-
דעט (פֿערשטעללט) אײן, אונד װינקטע דעם װירטהע, ער
מאגע מיט איהם אין אײן עקסטרא-צימטער געהען. װיר
װאָללען היער דען לעזער ניכט װיעדער מיט דער לעבענס-
בעשרײבונג דיעזעס פּריעסטערס אונד מיט דער געשיכטע
זײנער פֿאָרפֿאהרען בעלעסטיגען, דא װיר איהם בערײטס שאָן
גענוג אױס דער געשיכטע ערצעהלט האבען. ערסט שפּע-
טער אים פֿערלױפֿע דער ערצעהלונג װערדען װיר אױף דיא
מערקװירדיגע געשיכטע דיעזעס אלקימאָס צוריקקאָממען.
פֿיר יעטצט אבער װאָללען װיר איהם נור זאָ פֿיעל זאגען,
דאס דיעזער אלקימאָס נאָך אײן געמײנערער אונד באָזע-
רער מענש אלס אלעקסאנדער טיבעריאוס װאר! אלעק-
סאנדער פֿערשטאנד װעניגסטענס, זײנע באָזהײט דורך זײנע
געלעהרזאמקײט צו רעכטפֿערטיגען, װעהרענד אבער אלקי-
מאָס אײן געװאָהנליכער, באָזער, געלדזיכטיגער מענש װאר,
דער מיט דעם װירטהע בײזאממען אונזױבערע געשעפֿטע
בעטריעב. אלס נון אלקימאָס מיט דעם װירטהע אללײן
װאר, צאָג יענער אײנען בײטעל געלד אױס דער טאשע
אונד זאגטע דעם װירטהע: „דאס שיקט אלעקסאנדער טיבע-
ריאוס פֿיר דאס בלינדע מעדכען, װעלכעס דוא אן דעם בע-
װאוסטען אבענד שפּיעלען אונד זינגען ליעסעסט. דוא
זיעהסט, װיר צאהלען גוט, אונד דוא ביזט מיר דאנק שול-
דיג, דאס איך דיר צו זאָ אײנער גוטען קונדשאפֿט פֿער-
האָלפֿען האבע!"

דער װירטה שטעקטע פֿערגנינגט דאס געלד אײן